

Geïnterneerde Duitschers in Indië

BETROUWBAAR RAPPORT

Ooggetuigen vertellen hun belevenissen

Omtrent de behandeling van de rijk-Duitsche geïnterneerden in de Nederlandsche Indische overzeese gebieden worden de volgende authentieke berichten gemeld:

De leden van een wetenschappelijke expeditie, die in Nederlandsch Indië werden geïnterneerd, verklaren dat zij sedert 2 Januari 1939 van München uit in opdracht van de universiteit te München en van het Beiersche staats-instituut voor palaeontologie en historische geologie een onderzoekreis naar Britsch Indië en Australië hebben gemaakt. Op 4 September, om halfvijf, zoo deelen zij mee, werden wij te Melbourne ten huize van den geestelijke C. Steinger door politiebambten in burger gearresteerd en na drie dagen, tezamen met ongeveer dertig Rijk-Duitschers, mannen tusschen 19 en 60 jaar, geïnterneerd in het militaire kamp van Tatura, op honderd mijl ten Noorden van Melbourne.

Op 17 November 1939 werden wij uit het interneringskamp Tatura ontslagen. Onze vrijlating zou zijn toe te schrijven aan het optreden van den directeur der Geological Survey of Victoria en van den Australischen minister-president Menzies.

Wij kregen op een eind December 1939 tot den minister-president gericht verzoekschrift op 15 Februari 1940 het verlof, naar Java te mogen vertrekken.

Op 5 April 1940 kwamen wij te Batavia aan en waren voornemens zoo spoedig mogelijk, vooral om financiële redenen, naar Duitschland over Japan terug te reizen. Wij namen passage aan boord van het schip Nissyo Maru van de Mij. Nanyo Kaiun, dat op 21 Mei uit Soerabaya zou vertrekken.

Op den 10den Mei, des middags om twee uur, bereikte ons het bericht van de gebeurtenissen in Nederland. Reeds om halfvier werden wij in het Duitsche pension Lohé te Bandoeng, tezamen met alle overige daar wonende Rijk-Duitschers, gearresteerd en naar het politiebureau vervoerd. De met revolver bewapende, in burger gekleede beamten verrichtten de arrestatie op grond van een lange getypte lijst. Na vaststelling van de identiteit werden wij, ongeveer 110 man, niet alleen Rijk-Duitschers, maar ook genaturaliseerde Duitschers, Nederlanders (leden van de N.S.B.) en halfbloeden, alsmede Joodsche emigranten, naar de turzaal van een kazerne te Bandoeng overgebracht.

In den loop van 11 Mei geschiedde het vervoer per derde klasse spoor (Inlandersklasse) van Bandoeng naar Batavia en Tandjong Priok, en met gearresteerden van Batavia, Buitenzorg en Cheribon, meerendeels dicht opeengedrongen in de laadruimte van het K.P.M.-schip Generaal van Geen, naar het voor inlandsche Mekkgangangers bestemde quarantaine-station op het eilandje Onrust in de baai van Batavia.

Behuizing

Op 11 Mei, laat in den avond, werden geïnterneerden met 75 tot 100 man tegelijk naar de quarantainebarakken vervoerd, op een door boom en omgeven met prikkeldraad versperd terrein. De meegebrachte bagage bleef twee dagen in de open lucht liggen, zodat men twee nachten op den kalen, vochtigen, betonnen bodem van de barakken moest doorbrengen. Pas na zes dagen werden stroo en strooien matrasen verstrekt. Tot 18 Mei bleef dekking geheel achterwege. De barakken bevatten geen gelegenheid tot ziten, geen tafels of meubilair van eenigerlei aard, ook geen spijkers of klerhaken. De gehele uitrusting bestond uit een enkele waterkraan, welke aan den buitenmuur van de barak uitliep en een toiletgelegenheid aan de omheining, waarvan de spoelinrichting bij de meeste barakken niet werkte, zodat de geïnterneerden water moesten halen om door te spoelen. Het water liep slechts eenige uren per dag. De bewoners van elke barak benoemde op bevel van den kampcommandant uit hun midden een geïnterneerde tot hun barakcommandant.

Verzorging

Het efen bestond sinds het vertrek uit Bandoeng in den vroegen ochtend van 11 Mei tot den avond van 12 Mei uit vier karig belegde broodjes en spaarzaam verstrekte koffie en koud water. Pas in den laten avond van 12 Mei werd een warme maaltijd verstrekt. De volgende dagen werd des morgens en des middags telkens een belegd broodje met koffie of thee en des avonds warme soep en gekookte rijst met een vleeschgerecht uitgedeeld. Deze avondmaaltijd welke door geïnterneerde koks werd klaargemaakt, was alleen voldoende om voor het oogenblik den honger te stillen.

De kampbewoners

Volgens een ruwe raming bevonden zich op Vrijdag 17 Mei op Onrust 1200 à 1300 geïnterneerde mannen, in den ouderdom van 16 tot over 70 jaar, (onder de op Onrust geïnterneerden bevonden zich geen vrouwen), Rijk-

Duitschers, Nederlanders van Duitse afstamming, eenigen daarvan meer dan twintig jaar in Nederlandsch-Indië woonachtig en genaturaliseerd, ten deele hooge ambtenaren der Nederlandsche Indische overheid, Nederlanders, meerendeels leden van de N.S.B., zonen uit huwelijken van mannen van Duitse afstamming en emigranten van Joodsche afkomst. Onder anderen vielen de volgende personen op: Ieden van het Duitsche consulaat-generaal te Batavia, bijvoorbeeld een Duitse consul. Zij deelden mee, dat alle mannelijke leden van het consulaat-generaal, met uitzondering van den consul-generaal Timann, op den 10den Mei des morgens om tien uur in hun werkkamers waren gearresteerd. Onder hen bevonden zich verscheidene schooljongens, onder wie de zestienjarige zoon van een theeplander in de buurt van Buitenzorg. Deze jongen was drie dagen voor zijn arrestatie hersteld van een zware typhus uit een ziekenhuis te Batavia ontslagen en bevond zich op 18 Mei nog in het interneringskamp. Voorts waren er een Duitseher, die door verscheidene geïnterneerden als de directeur van de politie-school te Buitenzorg werd herkend; een Nederlander, ongeveer zestig jaar oud, die door verscheidene geïnterneerden als een der directeuren van het Nederlandsche Indische persbureau Aneta werd herkend. Zijn naam luidde Brandenburg van Olsdende. Ook waren er een zending van de zending der Adventisten en zijn zestienjarige zoon, een genaturaliseerde militaire apotheker met den rang van kapitein, van Duitse afstamming, die op 10 Mei in volle uniform in zijn werkkamer is gearresteerd; tenslotte verscheidene politiebambten van Duitsech-Javaansche afstamming in uniform.

De arrestatie

De geïnterneerden maakten o.a. melding van de volgende gevallen: Een bejaarde tot Bandoeng bekende Rijk-Duitsche arts werd door politiebambten in weerwil van zijn protesten zondert uistel weggehaald van een vrouw, die in het kraambad lag. De bemanningen van de in de haven van Batavia liggende Duitse schepen, o.a. van de Stassfurt, werden van de werkplaatsen en machinekamers weggehaald, zonder gelegenheid te hebben kleeding, schoenen, toiletartikelen enz. mee te nemen. Verscheidene opvarenden van de Stassfurt bezaten nog op 18 Mei, een week na de internering, slechts een korte werkbrok en een paar pantoffels. De geïnterneerden zelf hebben een inzameling gehouden van kleedingstukken voor de scheepsbemanningen. Niets wees er op, dat de kleedingding zich met deze kwestie bezig hield.

Bewaking

Een blanke eerste luitenant en een blanke kapitein, met manschappen, bestaande uit Javaansche en Amboneesche inlanders, oefenden de bewaking uit.

In het interneringskamp

Verscheidene malen werden oudere mannen op draagbaren weggedragen en naar het lazaret gebracht, blijkbaar als gevolg van het gebrek aan de noodige inrichtingen in het kamp en van den onvoldoenden kost. In den ochtend van 14 Mei las de blanke kapitein der bewaking de kampvoorschriften voor. Als verscherping van den tot dusverre bestaande toestand werden vooral verboden het aanraken van de prikkeldraadomheining, die tot dan toe tot het ophangen van de wasch en andere doeleinden gebruik kon worden en waarvoor aanvankelijk eten en drinken waren toegerekend en het spreken met andere barakken. Deze voorschriften eindigden met de woorden: 'Wordt zonder waarschuwing neergelegd, Wordt neergegooten.' Op denzelfde dag, des morgens tegen elf uur, loste een Nederlandse sergeant van ongeveer dertig meter afstand, zonder voorafgaanden roep of waarschuwing een geweschoot op een geïnterneerde, die bij versinging tegen de prikkeldraadversperping leunde en naar vier kameraden keek, die aan het briden waren. Talrijke geïnterneerden hebben kort daarop op genoemde plek gecomstateerd, dat zoo juist een schot was gelost. De geïnterneerde is niet getroffen. Hij werd eenige minuten later door de wacht, onder bevel van den blanke kapitein, weggevoerd en naar een tot gevangenis dienende barak gebracht.

Tusschen 12 en 1 uur 's middags viel er weer een schot en eenige barakken verder zag men een afgedekte baar uitdragen. Van mond tot mond ging kort daarop het bericht, dat een Rijk-Duitsche vluchteling uit Singapore slachtoffer van het schot was geweest. Bij vergissing had hij tegen de omheining geleund. Of het schot door een blanke of gekleurde bewaker was gelost, kon men niet te weten komen. Verscheidene geïnterneerden constateerden den volgende dag, dat op het in het barakkenkamp gelegen

oude kerkhof een teraardebestelling geschiedde.

Het eten voor de bewoners van elke barak moest door vier tot acht geïnterneerden worden gehaald, die onder bevel van bruine soldaten in de pas moesten marcheren. Op 16 Mei werd een geïnterneerde van Duitsech-Javaansche afstamming, in den ouderdom van ongeveer twintig jaar, door een bruine soldaat getrapt, omdat hij niet in de pas liep. Een geïnterneerde van Duitse afstamming van ongeveer 18 jaar werd om dezelfde reden naar de als gevangenis dienende barak gebracht. Beiden werden met lijfstraffen bedreigd, wanneer zij voortaan niet in de pas liepen.

Het volgende werpt een licht op de voorschriften van het gekleurde bewakingspersoneel: Op 15 of 16 Mei werden de barakcommandanten voor den blanke kapitein geleid, die hun o.a. het volgende mededeelde: De bewoners der barakken moesten des nachts niet in de nabijheid van het prikkeldraad slapen, — tot dusverre was dit deels het geval, omdat de barakken stampvol waren — want, het zou kunnen gebeuren, dat een geïnterneerde in den slaap de omheining aantakte en dat een voorbijkomende bewaker meende te moeten schieten."

Ziekten

Als gevolg van de volkomen onvoldoende huisvesting — vooral door het slapen op den vochtigen betonnen grond — en door het gebrek aan zitgelegenheden binnen en buiten de barakken, ontstonden er terstond darmziekten, alsmede influenza met hooge koorts. De geneeskundige behandeling geschiedde door geïnterneerde artsen; daartoe kregen drie Joden van de klempieding opdracht. Twee blanke hospitaalsoldaten verzorgden dagelijks tweemaal de behandeling van kleine wonden en verstrekten de slechts spaarzaam aanwezige geneesmiddelen. De artsen verklaarden, dat slechts de ergste gevallen in de barak van het lazaret konden worden behandeld.

Naar Soerabaya

In den ochtend van 18 Mei, tegen tien uur, werden wij uit het kamp gehaald en in de arrestantencel der bemanning van het kleine Nederlandse oorlogsschip Krakatau van Onrust naar Tandjong Priok, de haven van Batavia, vervoerd. In de barkas, die ons in Tandjong Priok van het oorlogsschip naar de kade bracht, zaten tegenover ons de hiervoor als bewaker vermelde blanke sergeant en twee gekleurde soldaten. De sergeant haalde zijn geweer van den schouder, legde den vinger aan den trekker en hield ons den loop op een meter afstand voor de borst. Ook de gekleurde soldaten hielden het geweer op ons gericht. In Tandjong Priok gaven de militairen ons aan de politie over. Een Nederlandsche politiebeambte zeide daarbij: 'U weet, er wordt zonder waarschuwing geschoten.'

Voor den nacht van 18 op 19 Mei werden wij in arrestantencellen van het politiebureau nr. 3 in Batavia ondergebracht. Daar vernamen wij van een inspecteur van politie, dat wij naar Soerabaya zouden worden overgebracht teneinde naar Japan te kunnen reizen. Op 19 Mei des morgens om halfzes werden wij door twee gekleurde politiebambten met geweer naar het station Batavia Koningsplein en vandaar per spoor naar Soerabaya vervoerd. Hierbij werden wij des morgens om halfzes met ons drieën in weerwil van protest met handboeien aan elkaar geketend, die pas des middags om een uur in den trein werden afgenomen, toen wij gingen eten. De treinreis, die van 's morgens zes tot 's avonds halfzes duurde, geschiedde in een wagen derde klasse, die alleen door inlanders gebruikt wordt en wel onder het oog van gekleurde passagiers, in een open, niet afgescheiden afdeling. Bij de aankomst in Soerabaya werden wij weer, in weerwil van nadrukkelijk protest, geboeid en via een politiebureau naar een verzamelkamp gebracht. Uit dit verzamelkamp werden wij op 21 Mei des middags tegen twee uur onder politiebewaking - op het schip Nissyo Maru overgebracht. De in de cabine aanwezige bagage, welke in Bandoeng reeds door de politie was gecontroleerd en vrijgegeven, werd opnieuw door twee politiebambten onderzocht. Hierbij werden ons dertien filmrollen afgenomen, waarvan elf rollen Australische opnamen bevatten, die daar aan de militaire censuur waren voorgelegd. Ons vertoek deze films, die voor het verschapelijke nut van onze reis van de grootste betekenis zijn, na het onderzoek naar het Duitsche consulaat-generaal in Kobe te zenden, werd door een beampte afgewezen met de woorden: 'Het is nu oorlog, wat hebben die films te betekenen?'

De Duitschers in Oost Java zijn ondergebracht in een kamp bij Madioen, waar zich ook de Duitse consul Von Plessen bevindt. Op de reis naar Kobe, lazen wij te Cebu (Philippijnen) in een Amerikaanse krant, op 26 Mei in Manila verschenen, dat in Nederlandsch Indië sinds den 10den Mei in totaal 5000 menschen zijn geïnterneerd en dat vermogens, ten bedrage van

totaal 100 miljoen dollar, in beslag zijn genomen.

Vrouwen vertellen

De behandeling van de aanvankelijk vrij gebleven Duitse vrouwen in Bandoeng door de politie of militaire organen daar, was allesbehalve vriendelijk. Hierover de volgende bijzonderheden:

Op 15 Mei verschenen des morgens twee officieren en eenige soldaten in het pension Lohé. De aanwezige Duitse vrouwen moesten zich in de hal verzamelen, soldaten met het geweer in den aanslag stonden bij de deuren. Mijn verzoek, een zakdoek te mogen halen, werd ruw met uoy stay here van de hand gewezen. De vrouw van een Rijk-Duitscher uit Bombay, een Amerikaansche van afkomst, had in haar kamer haar kind van vier weken oud. Toen dit begon te schreien, verzocht zij naar haar kamer te mogen gaan om naar het kind te kijken. Dit werd haar geweigerd.

Bij het openmaken van de kamers werden, in weerwil van protesten van de pensionhouster geen rekening gehouden met een te bed liggende bejaarde zieke vrouw en evenmin met een moeder, die haar kind voedde. Eenige vrouwen werden nog denzelfden dag gearresteerd.

Drie andere Duitse dames, die in het pension Lohé woonden, onder wie de bovenvermelde dame met het kindje van vier weken, kregen op 16 Mei het bevel, zich van het noodzakelijkste voor verscheidene dagen te voorzien. Zij werden uit het pension weggeleid en waren, evenals de vrouwen die den vorigen dag waren gearresteerd, tot het vertrek van deze ooggetuige uit Bandoeng niet teruggekeerd. In een ander Duitsch pension in de buurt, werden de vrouwen op dezelfde wijze behandeld. Voor dit pension stonden van des morgens 15 Mei af vier gekleurde wachtposten.

Consulaat te Soerabaya

Op den 10den Mei, des middags om kwart over een, kwamen twee politiebambten het 'Duitsche' consulaat in Soerabaya binnen en arresteerden eerst me de revolver in de hand een hulpkraan bij het consulaat. Vervolgens gingen zij naar den heer Von Plessen en bevalen hem, evqneems met voorgehouden revolver, mee te gaan hoewel hij verklaarde de Duitse consul te zijn. De heer Von Plessen kreeg niet eens gelegenheid zijn bureau te sluiten of zijn pas mee te nemen. De heeren verlieten daarop het consulaat met de politie en werden met de andere Duitschers voorloopig in Soerabaya geïnterneerd. De heer Von Plessen bleef nog eenige dagen in Soerabaya geïnterneerd. De andere Duitschers werden reeds den volgende morgen naar Ngavi bij Madioen gebracht.

Op den avond van 10 Mei belde mij de Zwitsersche consul, die de belangen der Duitschers in Nederlandsch Indië behartigt, in het hotel op en verzocht mij terstond te komen, want de politie was er. Ik moest toen alle kasten openmaken en de politie nam steekproeven. Zij had vooral belangstelling voor partijstukken van de Duitse organisatie in het buitenland. Van de consulaat-papieren nam zij de aanmeldingsformulieren a en de in behandeling zijnde stukken mee. De kantoren van het consulaat werden toen gesloten en de consul en ik werden gescheiden naar het hoofdbureau van politie vervoerd, waar ik tot 1 uur 's nachts werd verhoord.

Bij deze gelegenheid heb ik, zoaals nog verscheidene malen daarna is gebeurd, krachtig er op gewezen, dat de heer Von Plessen beroepsconsul en sinds twintig jaar in den Duitschen buitenslandschen dienst werkzaam is. Het Ditsche consulaat werd tot aan mijn vertrek door vier tot zes inlandsche politiebambten dag en nacht bewaakt.

Den Duitschen vrouwen werd over het algemeen het geld afgenomen; de Duitse firma's werden bezet. Auto's en radiotoestellen werden in beslag genomen.

In Batavia werden de heeren van het consulaat-generaal reeds des morgens om tien uur van hun bureaus weggehaald en gearresteerd.

STADSNIEUWS

BOEKENSCHENKING AAN DE ACADEMIE

Onder de culturele instellingen onzer stad zijn er velen, die in de oorlogsdagen onherstelbare verliezen hebben geleden. Zoo ook onze Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen, die naast haar prachtige verzamelingen kunst en kunstnijverheid, alsmede haar fraai laboratoriumuitrustingen en haar geheele archief de volledige boekery, opgebouwd in een ongeveer 170-jarig bestaan, een prooi der vlammen zag worden.

Dit is voor het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond aanleiding geweest op bescheiden wijze mede te helpen aan den opbouw van een nieuwe boekery. Behalve boeken en tijdschriften, welke de afdeling Boekverspreiding van het A.N.V. in voorraad had (hetgeen uit den aard der zaak slechts een geringe hoeveelheid was), heeft de afdeling Boekverspreiding een belangrijke hoeveelheid boeken aangekocht op het gebied van Kunsten en Technische wetenschappen en deze aan de Academie ten geschapen aangeboden. Namens het hoofdbestuur van het A.N.V. heeft de heer Fred. Oudschans Dentz, leider der afdeling Boekverspreiding, de verzameling boeken dezer dagen aan het bestuur van de Academie overgedragen.

Moge dit zeer te prijzen voorbeeld van medeleven met de culturele belangen onzer stad door vele instanties zooel als particulieren worden gevolgd,